

Atıf/Citation:

Ergün, T. (2024). Finansal Kararları Etkileyen Faktörler: Meslek Yüksekokul Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 25(2): 16-39
<https://doi.org/10.24889/ifede.1443000>

**FİNANSAL KARARLARI ETKİLEYEN FAKTÖRLER: MESLEK YÜKSEKOKUL
ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA***

Tolga ERGÜN**

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, meslek yüksekokul öğrencilerinin finansal kararlarında etkili olan faktörleri ampirik olarak araştırmaktır. Çalışmada yüz yüze anket tekniği ile toplanan 365 kullanılabilir anket verisi faktör analizinden faydalanılarak açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur. Ayrıca, yapısal eşitlik modellemesi ile finansal karar üzerindeki aracı ve düzenleyici faktör etkisi araştırılmıştır. Analizlerden elde edilen bulgular, finansal okuryazarlığın finansal karar üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir. Finansal okuryazarlığın finansal kararlar üzerinde finansal tutum aracılığı ile dolaylı bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Ayrıca para etığının, finansal okuryazarlık ve finansal tutum faktörleri yoluyla bireylerin finansal karar verme sürecinde düzenleyici bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, bireylerin finansal karar aşamalarında tutumun bir ölçüsü olarak paraya verilen öneme işaret etmektedir. Paranın kullanımı ve yönetimi konusunda politika yapıcılar, düzenleyici otoriteler, finansal kurumlar ve eğitim kurumları, bireylerin finansal kararlarını doğru olarak yönetebilmeleri için teşvik edici politikalar geliştirmelidir. Bu nedenle başta finansal okuryazarlık olmak üzere bütçe, tasarruf ve finansal planlama konularında daha fazla farkındalık oluşturulması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Davranışsal finans, finansal karar, finansal tutum, finansal okuryazarlık
Jel Sınıflandırılması: D90, E40, G53.

**FACTORS INFLUENCING FINANCIAL DECISIONS: A RESEARCH ON VOCATIONAL
SCHOOL STUDENTS**

ABSTRACT

The aim of this study is to empirically investigate the factors that influence the financial decisions of vocational students. In the study, 365 usable survey data collected through a personal interview were subjected to an explanatory factor analysis and a confirmatory factor analysis using factor analysis. In addition, the effects of mediating and regulating factors on financial decisions were examined using structural equation modeling. The results of the analysis show that financial literacy has no direct influence on financial decisions. It was found that financial literacy has an indirect influence on financial decisions through financial attitudes. It was also found that money ethics plays a regulating role in the individual's financial decision-making process via the factors of financial knowledge and financial attitude. The results obtained show the importance attached to money as a measure of attitude in the financial decision-making stages of individuals. With regard to the use and handling of money, policy makers, regulators, financial institutions and educational institutions should develop strategies that encourage individuals to make the right financial decisions. For this reason, it is necessary to raise awareness about budgeting, saving and financial planning, especially financial literacy.

Keywords: Behavioral finance, financial decision, financial attitude, financial literacy
Jel Classification: D90, E40, G53.

* Bu çalışmanın Beşerî Bilimler Etik Standartlarına uygunluğu Trabzon Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından değerlendirilmiş ve 06.10.2023 tarih ve 2023-10/1.7 karar no ile onaylanmıştır.

**Doç. Dr., Trabzon Üniversitesi, Vakıfkebir Meslek Yüksekokulu Finans-Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, Trabzon-Türkiye. E-posta: tolgaergun@trabzon.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9650-4542>

1. GİRİŞ

Finansal karar terimi, finansman ve yatırım kararları için gerekli olan fon borçlanması ve tahsisindeki endişelere ilişkin kararları ifade etmektedir. Para, kredi, borç ve nakit yönetimi ile ilgili alınacak finansal kararlar, özellikle mevcut dijital dünyada sosyoekonomik fayda sağlama ve finansal durumu iyileştirme açısından hayati öneme sahiptir. Bu sebeple, finansal ürün ve hizmetlerin kullanımıyla birlikte finansal okuryazarlığın önemi daha da artmıştır (Remund, 2010).

Para, başta finansal kararlar olmak üzere kariyer seçimlerimizde, ilişkilerimizde, refahımızda, mutluluğumuzda ve daha birçok faktör üzerinde karar verme sürecinde önemli rol oynar (Sahi, 2023). Paraya yönelik tutumlarımız parayla olan ilişkimizi tanımlar ve paraya yüklediğimiz anlam finansal kararlarımızı ve finansal refahımızı etkilemektedir. Sahi ve Dutta'ya (2015) göre: "İnsanların paraya karşı sahip olduğu inanç ve tutum, harcama ile tasarruf konularında nasıl bir seçim yapılacağını önemli ölçüde etkileyebilmektedir." Dolayısıyla paraya karşı tutumun finansal kararlar veya finansal davranışlar üzerinde etkisi vardır (Garcia Mata, 2021). Para, bir değer ölçüsü ve ticaretin bir aracıdır. Paraya yönelik tutum, çocukluk dönemlerinde başlayan ve yetişkinlikte de sürdürülen sosyalleşme yoluyla öğrenilir (Furnham ve Kirkcaldy, 2000). Finansal kararların eyleme dönüşmesinde etkili olan finansal davranış, kişisel para yönetimiyle ilgilidir. Bu bağlamda para yönetimi finansal planlama, yönetim ve kontrol faaliyetlerini içermektedir (Uygurtürk ve Fındık, 2022).

Son yirmi yılda finansal karar almada davranışsal belirleyicilerin araştırılması daha fazla ilgi görmeye başlamıştır (Barberis, 2018; Evensky, 2018). Finans teorilerinin yanı sıra insanların finansal kararlara nasıl vardıkları konusunda davranışsal teoriler vardır. Bu teoriler, rasyonelliğin sınırlamalarına ve karar vermede bilinçsiz önyargıya odaklanır. Buna göre bireyler, bilgi ve deneyimlerine dayanarak temel kuralları kullanırlar ve fiili davranışlar insanların çoğu zaman farkında bile olmadıkları önceki deneyimleri tarafından belirlenir (Rauwerda ve De Graf, 2021). Finansal karar verme süreci, tamamen rasyonel ve faydayı maksimize eden bir süreç olarak görülse de belirli bir finansal kararın neden ve nasıl alındığına ilişkin sorulara verilen cevapların yetersizliği nedeniyle sorgulanmaktadır (Sapra ve Zak, 2008). Bu nedenle günlük hayatta finansal kararlar alırken paranın nerede ve nasıl kullanılacağıyla ilgili olarak bireylerin mali açıdan okuma ve yazma bilmeleri gerekmektedir (Yücel ve Çiftçi, 2018). Dolayısıyla finansal okuryazarlık kavramı, bireylere finansal konularda yardımcı olması bakımından önemli bir kavram olarak kullanılmaktadır (Güngör-Karyağdı, 2018). Finansal okuryazarlık kavramının tanımı üzerinde fikir birliği bulunmamasıyla birlikte bireylerin gelirlerini, tasarruf ve yatırımlarını bilinçli şekilde değerlendirip bütçelerini doğru yönetebilme yetkinliğine sahip olunması olarak tanımlanmaktadır (Ergün vd., 2014).

Modern dünyada finansal okuryazarlık düzeyinin, finansal karar alma süreçlerinde olumlu etkisi vardır. Ancak, finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olması nedeniyle öğrenciler finansal karar alma sürecinde zorluk yaşamaktadır. Düzensiz finansal okuryazarlığın temel sebeplerinden biri finansal bilgi düzeyinin yetersiz olmasından kaynaklanan kötü finansal kararlardır. Remund'a (2010) göre kısa ve uzun vadeli finansal kararlar almak için finansal okuryazarlık bilgisi, önemli finansal kavramları açıklayabilmektedir. Öğrenciler kişisel finansal kararlarını alırken bazı engellerle karşılaşabilmektedir. Bu durumda finansal karar süreçlerini daha kolay sürdürebilmek için finansal bilgi oldukça önemlidir (Khurshid vd., 2024). Finansal

Finansal Kararları Etkileyen Faktörler: Meslek Yüksekokul Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

bilgi düzeyi bireylerin risk, getiri, bütçe, faiz ve enflasyon gibi temel finans konuları hakkındaki düşüncesidir (Alkaya ve Yağlı, 2015).

Finansal refahı yakından ilgilendiren finansal kararlara ilişkin mevcut literatür incelendiğinde ekonomi, finans ve pazarlama gibi çeşitli alanlarda çalışmalar yapıldığı görülmektedir (Greninger vd., 1996; Gutter ve Copur, 2011; Brügger vd., 2017; Oseifuah vd., 2018; Zahid vd., 2022). Yapılan çalışmalar incelendiğinde finansal karar verme sürecinde özellikle finansal okuryazarlık düzeyi ve finansal tutum-tavır faktörlerinin etkili olduğu görülmektedir (Potrich vd., 2016; Rai vd., 2019). Öte yandan Tang vd. (2005) tarafından yapılan çalışmada ise ilk kez para etiği ölçeği geliştirilmiş ve paraya verilen önemin bir göstergesi olarak para etiğinin finansal kararlar üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Yukarıdaki bilgiler çerçevesinde bu çalışmanın iki temel amacı vardır. Birincisi finansal kararlar üzerinde etkili olan faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. İkinci olarak öğrencilere ilişkin finansal tutum ve para etiği faktörlerinin finansal karar alma sürecindeki aracı ve düzenleyici etkileri analiz edilmiştir. Çalışmadaki bulguların, başta finans kurumları olmak üzere eğitim kurumları ve politika yapıcıları için önemli katkı sağlaması beklenmektedir. Bu çalışmanın geri kalanı şu şekilde düzenlenmiştir: İkinci bölümde literatür taramasına ve hipotez geliştirmeye yer verilirken, üçüncü bölümde araştırmanın metodolojisine değinilmiştir. Ampirik bulgular dördüncü bölümde özetlenmiştir. Sonuç kısmı ise beşinci bölümde ele alınarak çalışma tamamlanmıştır.

2. LİTERATÜR VE HİPOTEZ GELİŞTİRME

Bireyler, finansal karar alma süreçlerinde zorluklar yaşayabilmektedir. Bir kişinin finansal refahı için yeterli düzeyde finansal okuryazar olması gerekmektedir. Finansal okuryazarlığı yüksek olan bireylerin kişisel finansal karar verme konusunda daha güvenli oldukları belirtilmektedir (De Bassa Scheresberg, 2013). Finansal okuryazarlık kapsamında olan finansal bilgi, finansal tutum ve davranış, finansal kararlar üzerinde etkili olabilmektedir. Literatürde konu ile ilgili çalışmaların kısıtlı bir kısmı finansal karar almada finansal okuryazarlık, finansal tutum, para etiği, zaman tercihi ve finansal deneyim gibi çeşitli faktörlere vurgu yapmaktadır. Bunların içinde yer alan para etiği kavramı davranışsal finans bağlamında oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü bireylerin paraya verdiği önem kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Finansal okuryazarlık kavramı da bireylerin para ile ilgili bilgi sahibi olması ve bu bilgilere dayanarak yatırım ve tasarruf oluşturma sürecidir. Bu nedenle para etiği ile finansal okuryazarlık kavramı birbirleriyle ilişkili kavramlardır. Finansal okuryazarlık ise finansal bilgi, tutum ve davranış bileşenlerinden oluşmaktadır. Özet olarak bu çalışmada, finansal kararlar üzerinde etkisi incelenen faktörlere ilişkin literatür ve hipotezler aşağıda ifade edilmiştir.

2.1. Finansal Karar

Karar kavramı genel olarak, bir iş ya da sonuca bağlanması gerekli olan herhangi bir durum ve sorun ile ilgili düşünülerek, tartışılarak verilen nihai ve kesin yargı olarak tanımlanmaktadır (Çavuş ve Biçer, 2016). Balleine (2007) karar vermeyi: “İnsanların ve diğer canlıların göreceli değerine dayalı olarak birbiriyle yarışan eylem planları arasında seçim yapma yeteneği” olarak tanımlamaktadır. Karar vermenin bir süreç, kararın ise bir eylem olarak anlaşılması son zamanlarda sorgulanmaktadır. Karar verme süreçlerindeki özel bir durum da finansal karar vermedir. Finansal karar, ihtiyaç duyulan kaynakların en uygun şartlarda en uygun kaynaktan

bulunması, en uygun yatırım alanına aktarılması, sonuçların kontrol edilmesi ve buna yönelik olarak alınan kararları ifade etmektedir (Yıldırım-Özdemir, 2022). Finansal karar verme sürecinde yatırım, tüketim, tasarruf, ihtiyaç, harcama, gelir ve gider gibi kavramlara ilişkin bilgi sahibi olunması gerekmektedir (Kaya ve Güneş, 2019). Bu bağlamda, davranışsal finans bireylerin karar verme süreçlerini bilişsel, duygusal ve sosyal boyutlarda açıklanabileceğini savunmaktadır (DeBondt vd., 2010). Bilişsel boyut, sınırlı rasyonellik teorisi kapsamında bilişsel kapasitenin ve zamanın kısıtlı olduğu bir durumda bireylerin kısmen rasyonel kararlar alabildiğini ifade etmektedir (Herbert, 2000). Dolayısıyla bireyler, faydalarını ve maliyetlerini optimize edici davranıştan ziyade tatmin edici bir davranışı tercih etme eğilimindedir (Hoy ve Tarter, 2010). Duygusal boyut ise finansal karar vermenin ayrılmaz bir bileşenidir. Örneğin bireyin art arda kazandığı bir ortamda iyimser olduğu ve daha fazla risk almaya ilişkin isteklilik ortaya çıkmaktadır (Ackert vd., 2003). Sosyal boyut açısından bireylerin finansal kararları üzerinde dışadönüklük, açıklık, uyumluluk gibi faktörlerin etkisi oldukça önemlidir (Nga ve Yien, 2013). Rasyonel finansal kararların alınmasında fayda maksimizasyonu gözetilmektedir. Dolayısıyla bireylerin doğru finansal karar almaları oldukça önem arz etmektedir (Sapra ve Zak, 2008). Bu çerçevede finansal karar kavramı, piyasadaki mal ve hizmetlerin üretimi ile bireylerin bu mal ve hizmetleri elde edebilmek için sahip olduğu sınırlı kaynaklar arasındaki sürekli çatışmadan etkilendiği dikkate alınarak finansal açıdan yapılan tercih veya seçimlerdir (Khurshid, 2024).

Literatürde finansal kararlar üzerinde etkili olan faktörleri inceleyen çalışmalara bakıldığında örneğin Atkinson ve Messy'e (2012) göre finansal bilgi, farkındalık, beceri, tutum ve davranışların finansal kararlar üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Barış (2016) tarafından yapılan çalışmada da finansal bilginin önemine işaret edilmiştir. Güngör-Karyağdı (2018) finansal kararlar üzerinde finansal okuryazarlığın ve farkındalığın belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Yücel ve Çiftçi (2018) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları bir çalışmada bireylerin finansal kararları üzerinde finansal bilginin etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca yazarlar, finansal eğitimin önemini vurgulamışlardır. Kavas ve Kesebir (2023) tarafından yapılan çalışmada başta finansal bilgi olmak üzere gelecek kaygısı, bireylerin tasarruf eğilimleri, finansal konulardaki farkındalıkların finansal kararlar üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir.

2.2. Finansal Okuryazarlık

Finansal okuryazarlık kavramı basit olarak finansal bilgi veya finansal eğitim ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'ne (OECD) göre finansal okuryazarlık kavramı, finansal kararlar alabilmek ve buna bağlı olarak bireysel finansal refaha ulaşmak için ihtiyaç olan bilinç, bilgi, yetenek, tutum-tavır ve davranışların birleşimi şeklinde tanımlanmaktadır. Witt'e (2004) göre finansal okuryazarlık, finansal açıdan olumlu bilgi, davranış ve tutumun geliştirilmesini amaçlayan sistematik bir çabayı temsil ettiğinden finansal karar alma sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Hung vd. (2009) ise finansal okuryazarlığın dört değişkenle açıklanabileceğini ileri sürmektedir. Bunlar; finansal bilgi, finansal tutum, finansal davranış ve finansal yetenektir. Özetle finansal okuryazarlık, bireylerin finansal kararlarını verirken finansal bilgiyi neden, nasıl ve ne zaman edindiklerine, finansal tutumlarını şekillendirdiklerine ve finansal davranışlarını uyarladıklarına odaklanmaktadır (Muñoz-Murillo vd., 2020).

Finansal Kararları Etkileyen Faktörler: Meslek Yüksekokul Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

Daha önce yapılmış ulusal çalışmalara bakıldığında finansal okuryazarlıkla ilgili çok sayıda çalışmanın yapıldığı dikkat çekmektedir. Bu çalışmalardan bazılarını bakıldığında örneğin Kılıç vd. (2015) Gaziantep'te üniversite öğrencilerine yönelik yaptığı finansal okuryazarlık araştırmasında öğrencilerin en fazla bilgi sahibi oldukları alanın bireysel bankacılık, en az bilgiye sahip oldukları alanın ise yatırım olduğunu tespit etmiştir.

Çam ve Barut (2015) finansal okuryazarlık düzeyi ile davranış arasındaki ilişkiyi ön lisans öğrencileri üzerinde incelemiştir. Çalışma sonucunda yazarlar, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğunu ve farklı demografik özelliklere sahip öğrencilerin benzer finansal davranış sergilediklerini tespit etmişlerdir. Coşkun (2016) Manisa Celal Bayar Üniversitesi ön lisans öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada finansal okuryazarlık bağlamında öğrencilerin finansal tutum ve davranışlarını incelemiştir. Çalışma sonucunda yazarlar, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğunu ancak sahip oldukları finansal ürünler hakkında bilgi sahibi olduklarını tespit etmişlerdir. Tekin-Şahin ve Barış (2017) kamu çalışanları üzerinde finansal okuryazarlık ve tasarruf davranışlarını incelemiştir. Analiz sonucunda yazarlar, finansal okuryazar olma durumunun tasarruf davranışı üzerinde pozitif yönlü bir etkisinin olduğunu saptamışlardır.

Sönmez ve Kılıç (2020) Kastamonu Üniversitesi bankacılık ve finans bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini incelemiştir. Çalışma sonucunda yazarlar finansal bilgi ve finansal tutum ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir ilişki tespit etmiştir.

Çelikten (2024) ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin finansal tutum ve davranışları ile duygusal zekâları arasındaki ilişkiyi finansal okuryazarlık bağlamında incelemiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin finansal tutum ve davranışları ile duygusal zeka arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Ayrıca yazar, duygusal zekanın finansal tutum ve davranışın önemli bir yordayıcısı olduğunu ortaya koymuştur.

Yabancı literatürdeki çalışmaların bazıları değerlendirildiğinde örneğin, Nidar ve Bestari (2012), Endonezya Padjadjaran Üniversitesi öğrencilerinin kişisel finansal okuryazarlık düzeyini etkileyen faktörleri incelemiştir. 400 aktif öğrenciden toplanan anket verileri lojistik regresyon tekniği ile incelenmiştir. Çalışma sonucunda yazarlar, eğitim düzeyi, gelir, aile yapısı gibi faktörlerin finansal kararlar üzerinde etkili olduğunu tespit etmiştir. Devi (2016) çalışmasında bireylerin finansal okuryazarlığını etkileyen ve finansal okuryazarlık düzeyini öne çıkaran faktörler arasında cinsiyet olduğunu ve Hintli kadınların tasarruf ve finansal ürün satın alma konusunda finansal karar verme açısından zorluk yaşadıklarını tespit etmiştir.

Potrich vd. (2016) üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlığını değerlendiren modeller ortaya çıkarmak ve bunları karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Brezilya'da 534 aktif öğrenci üzerinde yapılan çalışma sonucunda yazarlar, finansal kararlar üzerinde özellikle finansal tutum ve finansal bilginin olumlu etkilerini saptamışlardır. Mudzingiri vd. (2018) finansal okuryazarlık düzeyinin finansal kararlar ve davranış üzerindeki etkisini incelemiştir. 191 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin finansal kararları üzerinde finansal okuryazarlık, kendine güven ve risk alma duygusunun etkili olduğu saptanmıştır. Rai vd. (2019) Hindistan'ın Delhi kentinde 394 örneklem üzerinde yaptıkları çalışmada finansal okuryazarlığa yönelik tutum, davranış ve finansal bilgiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda yazarlar, finansal kararlar üzerinde finansal okuryazarlık ve finansal bilgidен ziyade finansal tutum ve finansal davranışın daha güçlü bir etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir.

Bu bilgiler çerçevesinde finansal okuryazarlığın, finansal karar verme davranışı üzerinde etkisi var mıdır? Araştırma sorusundan yola çıkarak aşağıda ifade edilen hipotez önerilmektedir;

H_{1a}: Finansal okuryazarlığın öğrencilerin finansal kararları üzerinde doğrudan olumlu bir etkisi vardır.

H_{1b}: Finansal okuryazarlığın, öğrencilerin finansal kararları üzerinde finansal tutum aracılığı ile dolaylı olarak olumlu bir etkisi vardır.

2.3. Finansal Tutum

Gelecekle ilgili finansal plan, birikim ve tasarruf yapmayı içeren finansal tutum, finansal kararlar üzerinde önemli bir bileşen olarak görülmektedir (Alkaya ve Yağlı, 2015). Finansal tutum, öğrenmeye ilişkin kavramların, bilgilerin ve duyguların birleşimi olarak tanımlanmaktadır. Bu da olumlu tepki vermeye hazır olma ile sonuçlanır (Shockey, 2002). Finansal tutum, finansal konulara yönelik kişisel eğilim olarak tanımlanmaktadır. Paraya yüklediğimiz anlam ona sahip olmak ya da olmamak bize ne hissettirdiği ve parayı yönetmek için nasıl bir yaklaşım izleyeceğimiz konuları finansal tutumu ilgilendirmektedir. Ayrıca, finansal tutumlar bireyin finansal kişiliğinin çeşitli yönlerini oluşturmaktadır. Bu durum, bireylerin yatırım yapma ve tasarruf etme şeklini etkilemektedir (Sahi, 2023). Finansal tutum, bireyin finansal kişiliğinin önemli yönlerini yansıtabilmektedir. Örneğin paraya yönelik, yatırım ve tasarruf yapma şekilleri finansal karar alma süreçlerini etkileyebilmektedir. Kısaca finansal tutum, bireylerin finansal konular karşısında verdiği tepki veya tavidir (Ünal ve Düger, 2011).

Finansal tutum konusunda ulusal literatürde yapılmış bazı çalışmalara bakıldığında örneğin; Temizel ve Bayram (2011) Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri örneklemini üzerinde yaptıkları çalışmada öğrencilerin finansal tutumları üzerinde belirleyici olan finansal bilgilerini ebeveynlerinden aldıklarını ve finans konusundaki gelişmeleri ise TV ve internet yoluyla takip ettiklerini saptamışlardır.

Alkaya ve Yağlı (2015) Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada finansal tutum ile davranış arasında bir ilişki olduğu ve öğrencilerin olumlu finansal tutum sergilediklerini saptamışlardır. Ada (2017) kişisel finansla ilgili tutum ve davranışları araştırmıştır. Çalışmada analiz edilen örneklem grubu hemşire olarak çalışanlardır. ANOVA ve t testi yapılan çalışma sonucunda yazar, finansal tutum üzerinde sadece gelir düzeyinin etkili olduğunu ortaya koymuştur. Akdağ vd. (2019) Bartın-Karabük-Zonguldak illerinde yaptıkları çalışmada finansal tutum ve davranışın yatırım kararlarına etkisini incelemişlerdir. T testi, ANOVA ve regresyon analizleri sonucunda yazarlar, finansal tutum ve davranışın yatırımcıların finansal kararlarında etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Gök ve Coşkun (2020) Z kuşağının finansal okuryazarlık kapsamında finansal algı ve tutum eğilimlerini incelemiştir. Yazarlar, 400 birey üzerinde uyguladıkları anket verilerini yapısal eşitlik modeli ile analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda yazarlar, Z kuşak bireylerin finansal konulardaki algı ve tutum düzeyleri arttıkça günlük yaşamlarındaki harcama düzeyinde bir azalış olduğunu tespit etmiştir.

Ay ve Ebdürzazade (2021) Selçuk Üniversitesi İİBF’de eğitim gören 524 öğrencinin finansal tutum ve davranışlarını incelemiştir. Çalışma sonucunda yazarlar, ailesi kasabada yaşayan öğrencilerin finansal konularda daha tutumsal davrandığını tespit etmiştir. Ayrıca yazarlar, gelir düzeyi açısından finansal okuryazarlığın tutum boyutunda yüksek gelire sahip

Finansal Kararları Etkileyen Faktörler: Meslek Yüksekokul Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

öğrenciler ile diğerleri arasında anlamlı bir farklılık saptamıştır. Dayı ve Esmer (2021) akademisyenlerin demografik bilgileri üzerinde finansal tutum ve davranışlarını incelemiştir. Çalışma sonucunda yazarlar, unvan ve aylık gelire ilişkin demografik değişkenler ile finansal tutum ve davranış arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını tespit etmişlerdir. Yılmaz ve Sevim (2021) sağlık yönetimi öğrencilerinin finansal davranış ve finansal tutum düzeylerini incelemiştir. Yazarlar, finansal davranış ve tutum arasındaki ilişkiyi Pearson korelasyon testi ile analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda yazarlar, finansal tutum ile davranış arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit etmişlerdir. Uygurtürk ve Fındık (2022) finansal tutum ve davranışları demografik faktörlere göre incelemiştir. Bartın ilinde muhasebe meslek mensupları üzerinde yapılan çalışma sonucunda yazarlar, demografik değişkenlerin muhasebe meslek mensuplarının finansal tutum ve davranışları üzerinde bir farklılaşmaya yol açmadığını tespit etmiştir.

Finansal tutum konusunda yabancı literatür incelendiğinde örneğin, Chen ve Volpe (2002) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada öğrencilerin finansal karar verme sürecinde finansal bilgi düzeylerinin düşük olduğu ve bu nedenle yanlış finansal tutum sergiledikleri ortaya koyulmuştur.

Wong'a (2010) göre paranın kullanımına, anlamına ve önemine ilişkin tutumumuz, hayatın erken dönemlerinde paranın nasıl elde edildiğine dair herhangi bir fikre sahip olmadan yıllar önce gelişmektedir. Haque ve Zulfiqar (2016) çalışan kadınlar arasında finansal tutum, finansal okuryazarlık ve finansal karar alma arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda yazarlar, finansal tutumun finansal okuryazarlık ve finansal karar alma faktörleri üzerinde etkili olduğunu tespit etmiştir. Soepding vd. (2021) Nijerya'da bireyler üzerinde finansal tutumun aracı rolünü incelemiştir. Çalışma sonucunda yazarlar, bireylerin finansal refahları üzerinde finansal tutumun önemli derecede etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Bu etki, dolaylı bir etki olup finansal tutumun aracılık rolüne sahip olduğu saptanmıştır. Mamamdov (2023) finansal okuryazarlığın finansal davranışa etkisinde finansal tutumun aracılık etkisini incelemiştir. Yazar, regresyon analizi sonucunda finansal tutumun finansal davranış üzerinde kısmi bir aracılık etkisinin olduğunu saptamıştır.

Bu bilgiler ışığında finansal tutumun finansal karar üzerinde bir etkisi var mıdır? Araştırma sorusundan hareketle aşağıdaki hipotez önerilmektedir;

H_{2a}: Finansal tutum, öğrencilerin finansal kararları üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir.

H_{2b}: Finansal tutum, öğrencilerin finansal kararları üzerinde aracılık etkisine sahiptir.

2.4. Para Etiği

Para, bir ürünün, hizmetin ya da emeğin karşılığı için kullanılan bir maddedir. Bireyin paraya yüklediği anlam ise farklılık gösterebilmektedir. Bazılarına göre para gücü ifade ederken bazılarına göre motive edici bir unsurdur (Yüksel, 2015). Etik kavramı ise genel olarak, ahlaki, felsefi değerler ve toplum içindeki davranışların normları ile ilgilidir. Etik, insanların kurduğu bireysel ve toplumsal ilişkilere temel oluşturan değer ve kuralların doğruluğunu ya da yanlışlığını ahlaki yönden araştıran felsefik bir disiplindir. Etik kavramı çok genel bir kavram olmakla birlikte finans etiği açıdan değerlendirildiğinde finansal yönetimde ve finansal piyasalarda yatırımcıların lehine bir ortamın oluşturulması manasına gelmektedir (Altınırnak-Gökbel, 2007). Oysaki para etiği kavramı, bireylerin paraya ne kadar önem attıklarını temsil eden parasal tutumun bir ölçüsü olarak tanımlanmaktadır (Tang, 1995; Tang ve Gilbert, 1995). Bu bağlamda, paraya verilen önem ve sevgi, psikolojik bir değişken olarak bir kişinin paraya dair tutumunu ve paraya

yüklediği anlamı ifade etmektedir (Önem, 2021). Para etiği, bireylerin çeşitli alanlardaki davranışları üzerine önemli bir etkiye sahip olduğu genel olarak kabul edilen bir kavramdır. Bu nedenle bu çalışmada finans etiği yerine finansal okuryazarlıkla daha fazla ilişkili olan para etiği kullanılmıştır.

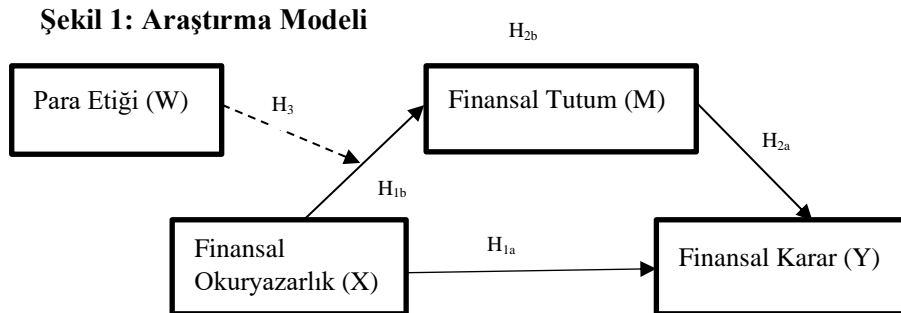
Literatürde yer alan çalışmalardan örneğin Mitchell ve Mickel (1999) tarafından yapılan çalışmada para etiği faktörü analiz edilmiş ve parasal tutuma yönelik en yoğun ve sistematik olarak kullanılan ölçümlerden biri olarak değerlendirilmiştir. Tang ve arkadaşları paranın psikolojik anlamını incelemişlerdir. Paranın önemini değerlendirmek için çok boyutlu bir ölçek geliştirmişlerdir (Tang vd., 2005). Öte yandan Kim (2003) çalışmasında paraya yönelik tutumların harcama alışkanlıklarının önemli bir belirleyicisi olduğunu ortaya koymuştur. Benzer bulgular Dowling vd. (2009) tarafından yapılan çalışmada da tespit edilmiştir. Aydın ve Selcuk (2019) üniversite öğrencilerinin finansal kararları üzerinde para etiği, finansal okuryazarlık ve zaman tercihi gibi faktörleri incelemişlerdir. Çalışma sonucunda yazarlar, para etiğinin davranışsal boyutu ile finansal karar verme davranışı arasında pozitif yönde bir ilişkiyi tespit etmişlerdir. Önem (2021) üniversite öğrencileri üzerinde para sevgisi ve finansal okuryazarlık ilişkisini incelemiştir. Yazar, 385 anket verisini faktör analizi ile test etmiştir. Çalışma sonucunda yazar, para sevgisi arttıkça finansal okuryazarlık düzeyinin arttığını ortaya koymuştur.

Literatürdeki çalışmalar değerlendirildiğinde paraya yüklenen anlam ve değer bireylerde farklılık gösterdiğini ve bu durumun finansal açıdan davranış değişikliğine neden olduğunu, paraya değer veren, parayı bir başarı unsuru olarak gören ve parayı seven bireylerin etik dışı ve onaylanmayan finansal davranışları gösterme eğilimlerinin daha fazla olduğu söylenebilir. Öte yandan parayı bir kötülük faktörü olarak nitelendiren ve paraya karşı daha az ilgi gösteren bireylerin etik dışı davranışta bulunma eğilimlerinin daha az olduğu ifade edilebilir. Bu nedenle para etiği konusu bireylerin gerek finansal okuryazarlık gerekse de finansal tutumları üzerinde etkili olabilme gücüne sahiptir.

Yukarıda ifade edilen çalışmalar kapsamında para etiğinin finansal karar vermede düzenleyici (moderatör) bir etkisi var mıdır? Araştırma sorusundan hareketle aşağıdaki hipotez önerilmektedir;

H₃: Para etiği, öğrencilerin finansal karar almalarında etkili olan finansal okuryazarlık ve finansal tutum faktörleri yoluyla düzenleyici role sahiptir.

Yapılan literatür incelemesi neticesinde oluşturulan araştırma modeli Şekil 1’de gösterilmiştir.

3. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

3.1. Veri Toplama Yöntemi

Araştırma modelini oluşturan değişkenler belirlenirken literatürde yer alan geçerlilik ve güvenilirliği sınanmış ölçeklerden faydalanılmıştır. Finansal karar verme davranışını etkileyen faktörlerin belirlenmesinde Khurshid vd. (2024) tarafından yapılan çalışmadaki ölçek soruları kullanılmıştır. Para etiği faktörüne ait 3 ifade ve finansal tutum faktörüne ait 8 ifade beşli Likert ölçeği (1=Kesinlikle katılmıyorum, 2=Katılıyorum, 3=Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) kullanılarak katılımcılara sunulmuştur. Finansal okuryazarlık faktörüne ait 6 adet ifade çoktan seçmeli (5 seçenek) ve finansal karar faktörüne ait 2 adet ifade çoktan seçmeli (5 seçenek), 1 adet ifade beşli Likert ölçeği (1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) olmak üzere toplam 20 adet ifade katılımcıların cevaplandırması için yöneltilmiştir. Anket formlarının tamamı katılımcılara yüz yüze doldurtulmuştur. İki bölümden oluşan anket formunun ilk kısmında katılımcılara ait cinsiyet, yaş, bölüm ve sınıf gibi demografik bilgiler yer almaktadır. Ayrıca aynı kısımda katılımcıların bütçe hazırlayıp hazırlamadıkları, tasarruf yapıp yapmadıkları ve finansal planlama yapıp yapmadıklarına yönelik sorulara yer verilmiştir. İkinci kısımda ise para etiği, finansal okuryazarlık, finansal tutum ve finansal karar değişkenleri ile ilgili sorular yer almaktadır.

3.2. Örneklem Süreci

Çalışma Trabzon Üniversitesi Vakfıkebir Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören aktif öğrencileri kapsamaktadır. 2023-2024 Eğitim Öğretim yılında kayıtlı bulunan toplam 689 aktif öğrenci araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Örneklem sayısının belirlenmesinde örneklem büyüklüğü hesaplayıcısından faydalanılmıştır. Bu doğrultuda, %95 güven seviyesinde ve %5 güven aralığında erişilen verinin asgari 247 olması analiz bulgularının güvenilirliği bakımından uygun gözükmektedir. Anket uygulamasında toplam 389 kişiye ulaşılmıştır. Yapılan incelemeler neticesinde, eksik ya da hatalı olduğu belirlenen 24 anket formu veri havuzundan çıkarılmıştır. Geriye kalan 365 anket verisinin analize uygun olduğu tespit edilerek araştırmaya devam edilmiştir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırma modelinin analiz edilmesinde finansal karar verme davranışını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeği oluşturan ifadelerin kendi aralarındaki iç tutarlılığı tespit etmek için Cronbach Alfa (α) katsayısı hesaplanmıştır. Ayrıca, araştırma modelinin sınanması amacıyla da doğrulayıcı faktör analizi uygulanmış ve araştırma modelinin geçerlilik ve güvenilirliği test edilmiştir. Bunu takiben, yapısal eşitlik modellemesi kapsamında geliştirilen hipotezleri sınamak amacıyla Hayes (2018) tarafından geliştirilen Process Macro 7 aracılığı ile aracı ve düzenleyici analiz teknikleri uygulanmıştır. Yapılan tüm analiz uygulamalarında SPSS 24 ve AMOS 24 istatistik araştırma yazılım programlarından faydalanılmıştır.

4.1. Örneklem İlişkin Demografik Bilgiler

Uygulamada analizi yapılan örneklem verilerine ait frekans ve yüzde bilgisi Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcılara İlişkin Demografik Özellikler

Cinsiyet	n	%	Bölüm	n	%
Kadın	226	61,9	Bankacılık ve Sigortacılık	128	35,1
Erkek	139	38,1	Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	29	7,8
Yaş	n	%	Maliye	n	%
18-20	228	62,4	İşletme Yönetimi	22	6,0
21 ve üzeri	137	37,6	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	95	26,0
Sınıf	n	%	Bütçe Hazırlama Durumu	n	%
Birinci Sınıf	224	61,4	Evet	219	60,0
İkinci Sınıf	141	38,6	Hayır	146	40,0
			Tasarruf Yapma Durumu		
Finansal Planlama Yapma Durumu			Evet	258	70,7
			Hayır	107	29,3
			TOPLAM	365	100

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya dahil olan 365 katılımcının %61,9'unu (226 kişi) kadınlar, %38,1'ini (139 kişi) erkekler oluşturmaktadır. Yaş dağılımlarına bakıldığında katılımcıların %62,4'ü (228 kişi) 18-20 yaş aralığında, %37,6'sı (137 kişi) ise 21 ve üzeri yaşa sahip olduğu görülmektedir. Sınıf bazında incelendiğinde katılımcıların %61,4'ü (224 kişi) birinci sınıfta eğitim alırken, %37,6'sı (137 kişi) ikinci sınıfta okumaktadır. Katılımcıların okudukları bölümlere bakıldığında %35,1'i (128 kişi) bankacılık ve sigortacılık bölümünde, %7,8'i (29 kişi) muhasebe ve vergi uygulamaları bölümünde, %24,9'u (91 kişi) maliye bölümünde, %6,0'sı (22 kişi) işletme yönetimi bölümünde ve %26'sı (95 kişi) ise halkla ilişkiler ve tanıtım bölümünde eğitim almaktadır.

Bütçe hazırlama durumuna bakıldığında katılımcıların %60'ı (219 kişi) bütçe hazırladığı, %40'ı (146 kişi) bütçe hazırlamadığını ifade etmiştir. Tasarruf yapma durumuna bakıldığında katılımcıların %70,7'si (258 kişi) tasarruf yaptıklarını, %29,3'ü (107 kişi) ise tasarruf yapmadıklarını ifade etmiştir. Ayrıca, katılımcıların %56,1'i (205 kişi) finansal planlama yaptıklarını, %43,9'unun ise (160 kişi) finansal planlama yapmadıkları görülmektedir.¹ Elde edilen bu bulgular Barış (2016) tarafından yapılan çalışma sonuçları ile desteklenmektedir. Yazar, üniversite öğrencileri üzerine yaptığı çalışma sonucunda bütçeleme davranışının %65,4 olduğunu tespit etmiştir.

4.2. Ölçme Aracının Geçerliliği ve Güvenirliliği

Araştırmada ölçme aracı olarak kullanılan faktörlere ait Crobach's Alpha, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett testi yapılmıştır. Ölçeğe ilişkin geçerlilik ve güvenilirlik analizi bulguları Tablo 2'de sunulmuştur. İç tutarlılık katsayısı Cronbach's Alpha (α)'nın $0,80 < \alpha < 1,00$ aralığında yer alması ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir. Tablo 2'ye göre 15 soruluk ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0,871 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, KMO değeri 0,858 ve

¹ Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Türk halkının finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek için 2012 ve 2015 yıllarında finansal okuryazarlık araştırması yapmıştır. 2015 yılında yapılan anket sonuçlarına göre, doğru cevap oranında ortalama %25'in üzerinde artış olduğu görülmüştür. Finansal bilgi konusunda 2012 yılında ankete katılanların %84'ünün finansal konularda basit matematiksel işlemleri yapabilirken, 2015 yılında bu oran %93'e yükselmiştir. Katılımcıların %42'si herhangi bir tasarruf yapmadığını, %77'si hanelerinin bir bütçesi olduğunu belirtmiştir (SPK, 2016).

Finansal Kararları Etkileyen Faktörler: Meslek Yüksekokul Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

Bartlett testi ($X^2=1802,476$, $df=190$, $Olasılık=0,000$) bulguları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. KMO değerinin 0,50'den büyük olması ve Bartlett değerinin anlamlı çıkması araştırmanın veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Sharma ve Roy, 2016). Öte yandan anti image korelasyon değerlerinin tüm madde faktörlerinin 0,50'den yüksek olduğu yapılan analizler sonucunda tespit edilmiştir. Bu sonuçların ardından ölçekte yer alan maddelerin ölçmek istediği özelliği doğru bir şekilde ölçtüğü bulgularına ulaşılmıştır (Durmuş vd., 2018).

Tablo 2: Ölçeğin Geçerlilik ve Güvenirlilik Bulguları

Soru Sayısı	Örneklem Sayısı	Ortalama	Cronbach's Alpha	KMO	Bartlett		
					X^2	df	Olasılık
15	365	3,81	0,871	0,858	1802,476	190	0,000*

Not:* %5 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı

4.3. Açıklayıcı Faktör Analizi

Çalışmanın modelindeki değişkenlere ilk aşamada açıklayıcı faktör analizi uygulanmış ve boyutsallık bakımından değişkenler sınanmıştır. Analiz öncesinde örnekleme ait veri setinin bu analize uygunluğunu tespit etmek için KMO örneklem yeterlilik sınaması ile Bartlett küresellik sınaması yapılmış ve değişkenlerin hepsi için Bartlett küresellik sınamasının olasılık değerinin 0,05 anlamlılık düzeyinden düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca, KMO değerinin de kabul edilebilir en alt sınır olan 0,50'nin üstünde olması nedeniyle veri setinin faktör analizi için uygulanabilir olduğu görülmüştür.

Literatürde faktör analizi için gerekli olan örneklem büyüklüğü ile ilgili farklı yaklaşımlar mevcuttur. Bazı araştırmalar örneklem büyüklüğü için en az 300'e ulaşmak gerekliliğini belirtirken bazıları ise 50 ve altı için oldukça zayıf, 100 örneklem zayıf, 200 örneklem orta, 300 örneklem iyi, 500 örneklem çok iyi ve 1000 örneklem ise mükemmel olarak tanımlamaktadır (Aksu vd., 2017). Bu çalışmadaki örneklem büyüklüğü 365 olduğu için literatürdeki çalışmalar dikkate alındığında yeterli düzey örneklem olduğu söylenebilir. Açıklayıcı faktör analizi (AFA) için birimlerin birbiriyle ilişkisiz olduğu varsayımı doğrultusunda varimax tekniği kullanılmıştır. AFA'nın ilk tur sonuçlarında 25 yineleme ile öz değerleri 1'den büyük 4 faktör üretilmiştir. Rotasyon turlarında tek bir faktör altında 0,40'tan daha az faktör yüküne (Wang ve Ahmed, 2004; Rahman vd., 2015; Warsame ve Ireri, 2016) sahip olan 5 faktör (para etiği faktörüne ilişkin madde 1, finansal tutum faktörüne ilişkin madde 7 ve madde 8, finansal okuryazarlık faktörüne ilişkin madde 13 ve madde 14) çıkarılarak analiz yinelenmiştir. Yapısal eşitlik modellerinde tek faktörlü modellerde en az üç gözlenen değişken olması gerekirken çok faktörlü modellerde en az iki gözlenen değişkenin bulunması analiz için kabul edilebilirdir (Gürbüz, 2019). Literatürdeki bazı çalışmalarda da çok faktörlü modeller için bir boyutta iki maddenin yer aldığı görülmektedir (Sun vd., 2012; Charag vd., 2020; Baber vd., 2023).

AFA bulguları Tablo 3'te sunulmuştur. Buna göre birinci faktör toplam varyansın %31,987'sini, birinci ve ikinci faktör birlikte toplam faktörün %49,927'sini, dört faktörün hepsi toplam varyansın %72,954'ünü açıklayabilmektedir. Elde edilen bulgulara göre para etiği, finansal tutum, finansal okuryazarlık ve finansal karar olmak üzere dört faktör belirlenmiştir.

Tablo 3: AFA Bulguları

Ana Faktör	Madde	Faktör Yükleri			
		1	2	3	4
Para Etiği	Bütçemi çok iyi ayarlarım ve kullanırım.	0,866			
	Paraya çok değer veririm.	0,795			
Finansal Tutum	Para hayatımdaki önemli bir faktördür.		0,887		
	Para değerli ve önemlidir.		0,833		
	Para başarının ve güvenin bir sembolüdür.		0,798		
	Para hayatımdaki en önemli araçtır.		0,774		
	Para her şeyi satın alabilir.		0,767		
	Para lüks satın almalara yardımcı olur.		0,746		
Finansal Okuryazarlık	Faiz oranları artarsa Tahvil fiyatı ne olur? (Artar, Azalır, Değişmez, Hiçbiri, Bilmiyorum)			0,873	
	Yatırım türlerinden hangisinde fiyat değişkenliği daha fazladır? (Vadeli Mevduat Hesabı/Vadesiz Mevduat Hesabı/Hisse Senedi/Tahvil/Fikrim Yok)			0,827	
	Hangisi harcamayla ilgili değildir? Kredi kartı/Mevduat hesabı/Nakit/Banka kartı/ Fikrim yok			0,794	
	Hangisi en likittir? Vadesiz mevduat hesabı/vadeli mevduat hesabı/Araba/Bilgisayar/Fikrim yok			0,782	
Finansal Karar	Bir araç satın alırken ödemeyi nasıl yaparsınız? Kredi çekerek/birikimimle/kredi kartı ile/başkasından borç alarak/fikrim yok				0,821
	Para harcamayı uzun vadeli birikim yapmaktan daha tatmin edici bulurum.				0,781
	Banka kartınızı veya kredi kartınızı nasıl kullanıyorsunuz? ATM'den nakit çekerek/temassız ödeme yaparak/kredi kartım veya banka kartım yok/fikrim yok				0,753
Initial eigenvalues		4,358	2,039	1,702	1,286
% of variance		31,987	17,940	14,343	8,684
Cumulative %		31,987	49,927	64,270	72,954

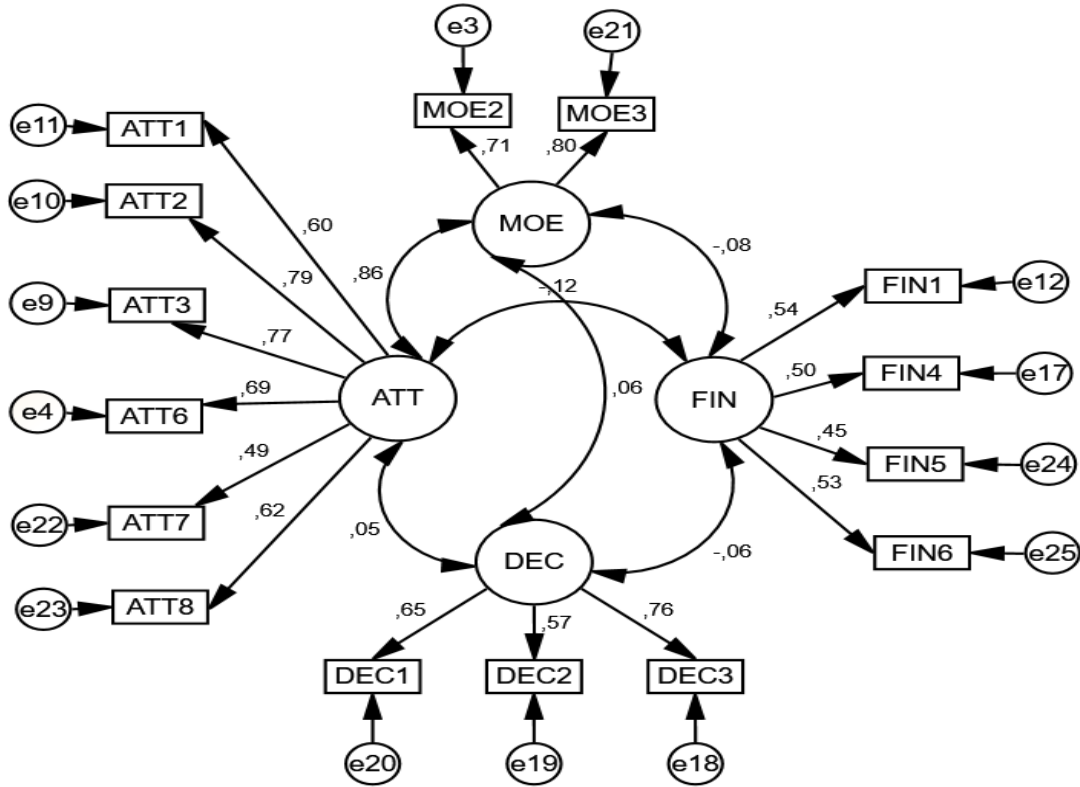
4.4. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Açıklayıcı faktör analizinin ardından 365 örnekleme ilişkin veriler Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile sınanmıştır. Dört faktör ve toplam 15 maddeden oluşan ölçeğin birinci düzey çok faktörlü yapısı DFA ile test edilmiştir. Veri setinin normal dağılıma sahip olması nedeniyle maximum likelihood hesaplama tekniği kullanılmıştır. DFA bulguları Şekil 2'de sunulmuştur. Uyum iyiliği değerlerinin ölçülmesinde Goodness of Fit (GFI), Comparative Fit Index (CFI), Standardized Root Mean Square Error of Approximation (SRMR) ve Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) göstergeleri dikkate alınmıştır. İyi bir uyum modeli için serbestlik derecesi tarafından normalleştirilmiş chi-square değerinin ($\chi^2/d.f$) 3-5 arasında olması önerilmektedir. Ayrıca CFI ve GFI değerlerinin 0,90'ın üzerinde SRMR ve RMSEA değerlerinin ise 0,08'in altında olması gerekmektedir (Aksu vd., 2017). Ayrıca DFA modellerinde tek faktörlü modellerde en az üç gözlenen değişken olması gerekirken çok faktörlü modellerde ise en az iki

Finansal Kararları Etkileyen Faktörler: Meslek Yüksekokul Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

boyutlu olması analiz için yeterli varsayılmaktadır (Gürbüz, 2019). Öte yandan, ATT7 ve FIN5 ifadeleri 0,50'nin altında bir açıklayıcılığa sahip olduğu görülmektedir. Literatürde yer alan DFA bulgularına göre açıklayıcılığı 0,40 ve üzeri kabul eden çalışmaların (Rahman vd., 2015; Baber vd., 2023) yanı sıra 0,30 ve üzeri kabul eden çalışma da (Na-Nan vd., 2019) bulunmaktadır. Bu nedenle, DFA için tespit edilen 0,45 (FIN5) ve 0,49 (ATT7) faktör yükleri analiz kapsamında tutulmuştur. Bu çerçevede MOE faktörüne ait iki gözlenen değişken, ATT faktörüne ait altı gözlenen değişken, FIN faktörüne ait dört gözlenen değişken ve DEC faktörüne ait üç gözlenen değişken olduğundan araştırma modeli DFA için uygun olduğu söylenebilir.

Şekil 2: DFA Bulguları

Tablo 4: DFA Uyum İyiliği, CR ve AVE Bulguları

Ki-kare	Df	P	Ki-kare/df	CFI	GFI	IFI	AGFI	SRMR	RMSEA
279,639	84	0,000*	3,329	0,904	0,925	0,896	0,874	0,078	0,069
	1. Faktör	2. Faktör	3. Faktör	4. Faktör					
CR	0,739	0,887	0,843	0,828					
AVE	0,509	0,515	0,496	0,617					

Not:* %5 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı

DFA kapsamında elde edilen uyum iyiliği değerlerine ait bulgular Tablo 4'te sunulmuştur. Bu model için uyum göstergeleri $\chi^2/df=3,329$ CFI=0,904 GFI=0,925 IFI=0,896 AGFI=0,874 RMSEA=0,069 SRMR=0,078 olarak hesaplanmıştır. Analiz çıktılarına bakıldığında χ^2/df

oranının 3-5 aralığında olması, başta CFI ve GFI uyum göstergeleri olmak üzere IFI değerlerinin 0,90'a yakın ve üzeri, AGFI değerinin 0,85'ten büyük olması, SRMR ve RMSEA değerlerinin de 0,08'den küçük olması sebebiyle analiz ölçeğine ilişkin uyum göstergeleri literatürde genel kabul edilen eşik değerlerin üzerinde olduğu kanaatine varılmıştır. Ayrıca, ölçeğe ait kompozit güvenilirlik (Composite/Construct Reliability-CR) ile ortalama açıklanan varyans (Average Variance Extracted-AVE) bulgularına bakıldığında dört faktör için CR değerleri 0,70'ten büyüktür, başka bir ifade ile faktörlerin yapı güvenilirliğine sahip olduğuna işaret etmektedir. AVE değerlerinin de 0,50 ve üstünde olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile faktörlerin birleşim geçerliliğine sahip olduğu söylenebilir. Sonuç olarak CR ve AVE değerleri, bir bütün olarak yapı geçerliliğinin sağlandığını göstermektedir (Gürbüz, 2019). Ampirik olarak da elde edilen sonuçlar alanyazındaki çalışma bulgularıyla örtüşmektedir. Başka bir ifade ile finansal okuryazarlık, para etliği ve finansal tutum faktörleri finansal karar verme süreci üzerinde etkili olduğu söylenebilir (Calamato, 2010; Bhushan ve Medury, 2014; Agarwalla vd., 2015; Rai vd., 2019; Khurshid vd., 2024).

4.5. Moderatör Aracılık Analizi

Araştırma modelinde yer alan moderatör değişkenin (MOE) analiz edilmesinde Hayes (2018) tarafından geliştirilen PROCESS makro 7. model kullanılmıştır. PROCESS, gözlemlenen değişkenlerin regresyon yolu ile analiz edilmesidir. Tekli ve çok faktörlü moderasyon modellerde doğrudan ve dolaylı etkileşimleri araştırmak ve tahminde bulunmak için PROCESS analiz modellerinden faydalanılmaktadır (Noor vd., 2023).

Tablo 5: Moderatör Aracılık Analizi Bulguları

Değişken	Beta	t istatistik	Olasılık	LLCI	ULCI
Sabit	2,422	7,034	0,000*	1,745	3,100
FIN	0,262	2,313	0,021*	0,484	0,039
MOE	0,324	3,504	0,000*	0,142	0,506
Int_1	0,061	2,000	0,046*	0,001	0,121
X'in Y üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkisi					
	Beta	t istatistik	Olasılık	LLCI	ULCI
Doğrudan etki	-0,040	-0,851	0,395	-0,135	0,053
Dolaylı etki	0,002	0,896	0,003*	0,008	0,013
R ²	Düzeltilmiş R ²	F istatistik	df1	df2	Olasılık
0,654	0,428	91,935	3,000	368,000	0,000*
	R ² -chng	F istatistik	df1	df2	Olasılık
X*W	0,0062	4,001	1,000	368,000	0,0462*

Not:* %5 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı

Moderasyon aracılık analizi bulguları Tablo 5'te sunulmuştur. Buna göre analiz çıktılarındaki kodlamalar; Y=DEC, X=FIN, M=ATT, W=MOE şeklinde yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre ATT değişkeni FIN ile DEC arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir (Beta=0,042, güven aralığının alt sınırı=0,051 (Lower Limit of Confidence Interval-LLCI), güven aralığının üst sınırı=0,136 (Upper Limit of Confidence Interval-ULCI) Bu nedenle, H_{2a} ve H_{2b} hipotezleri reddedilememiştir. Ayrıca, FIN değişkeninin DEC değişkeni üzerinde doğrudan bir etkisi

Finansal Kararları Etkileyen Faktörler: Meslek Yüksekokul Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

olmayıp dolaylı olarak etkilemektedir (Beta=0,002, LLCI=0,008 ULCI=0,013). Bu nedenle H_{1a} reddedilirken, H_{1b} reddedilememiştir. Son olarak MOE değişkeninin moderatör analizi sonuçlarına göre FIN ile MOE değişkeni ($X*W$) %95 güven aralığında ve 5.000 önyükleme sonucunda katsayılarla ilişkin olasılık değerinin istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Düzenleyici model değişkeni Int_1 katsayısının olasılık değeri istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, MOE değişkeninin FIN ve ATT değişkenleri yoluyla DEC değişkeni üzerinde düzenleyici bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu nedenle H_3 hipotezi reddedilememiştir.

5. SONUÇ

Bireylerin finansal karar süreçlerinde davranışsal unsurlar son yıllarda araştırma konusu olarak dikkat çeker hale gelmiştir. Finansal karar verme sürecinde uygulanan fiili davranışlar finansal okuryazarlığın temel ve en önemli unsurları arasında yer almaktadır (OECD, 2013). Bireylerin finansal okuryazarlık düzeyini tespit etmek için basit faiz, bileşik faiz, risk, getiri ve enflasyon gibi kavramlar ile ilgili olarak finansal bilgi ön plana çıkmaktadır. Finansal bilgi ise kazanç, harcama ve tasarrufları iyi bir şekilde yönetebilme becerisine sahip olmayı ifade etmektedir. Finansal bilgi bireyin finansal refaha erişmesinde verilecek finansal kararlar üzerinde önemli rol oynamaktadır. Finansal bilgiyle birlikte finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan bireylerin, kişisel finansal karar verme konusunda daha dikkatli davrandıkları ifade edilmektedir. Buna ilave olarak yüksek düzeyde finansal bilgi ve okuryazarlık, bireylerin yaşam standartlarını yükseltmeleri açısından oldukça önemlidir.

Bu çalışma, ön lisans düzeyinde eğitim gören üniversite öğrencileri örneklemini kapsamında finansal okuryazarlık, finansal tutum ve para etiğinin finansal kararlar üzerindeki etkisini araştırmaktadır. 365 katılımcıya ilişkin kullanılabilir anket verilerinin analiz aşamasında öncelikle ölçme aracının geçerlilik ve güvenilirliği hesaplanmıştır. Ardından faktör boyutlarını belirlemek için açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. İncelenen faktörlerin doğruluğunu tespit etmek için doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Son olarak, düzenleyici aracılık testi yapılmış ve para etiği faktörünün finansal karar verme sürecindeki düzenleyici yani moderatör etkisi araştırılmıştır.

Analizler neticesinde finansal okuryazarlık faktörünün bireylerin finansal karar verme sürecinde istatistiksel olarak doğrudan bir etkisinin bulunmadığı ortaya konulmuştur. Bu nedenle H_{1a} hipotezi reddedilmiştir. Öte yandan, finansal okuryazarlık faktörünün finansal tutum faktörü üzerinde pozitif yönde etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle H_{1b} hipotezi reddedilememiştir. Finansal tutum ise bireylerin finansal kararı üzerinde hem doğrudan etkili olduğu hem de finansal okuryazarlık faktörü ile finansal karar arasındaki ilişkiye aracılık ettiği ortaya koyulmuştur. Bu nedenle H_{2a} ve H_{2b} hipotezleri reddedilememiştir. Son olarak, para etiği faktörünün finansal okuryazarlık ve finansal tutum faktörleri yoluyla bireylerin finansal karar verme süreci üzerinde etkili olduğu ortaya koyulmuştur. Başka bir ifade ile para etiği faktörünün finansal karar verme sürecinde düzenleyici bir etkisinin olduğu saptanmıştır. Bu nedenle H_3 hipotezi reddedilememiştir. Bu tespit, bireylerin finansal karar aşamalarında tutumun bir ölçüsü olarak paraya verilen öneme işaret etmektedir.

Teorik olarak sonuçlar Ajzen ve Fishbein (1977) tarafından geliştirilen parasal tutum modelindeki duygusal, bilişsel ve davranışsal boyutlar açısından uyum göstermektedir. Diğer bir ifade ile finansal kararlar üzerinde duygusal boyut açısından bireylerin parayı önemli, değerli veya çekici gördüğü söylenebilir. Bilişsel boyut açısından değerlendirildiğinde bireylerin, para ile

başarı, saygı ve güç arasındaki ilişkiyi önemseydiği çıkarımında bulunulabilir. Davranışsal boyut açısından ise bireylerin bütçeleme faaliyetlerini önemseydiği gözükmektedir. Nitekim bu çalışmanın anket formunda yer alan “bütçe yapıyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %60,5’i evet yanıtını vermiştir.

Sonuç olarak, finansal tutum ve finansal karar sürecinde finansal okuryazarlık ile ilgili olarak daha fazla farkındalık oluşturulması gerekmektedir. Özellikle bütçe hazırlama, finansal planlama ve tasarruf yapma konularında bilinç düzeyi artırılarak sürdürülebilir hale getirilebilir. Bu konularda yapılacak faaliyetler (çalıştay, konferans, panel vb.) hem politika yapımcılar tarafından hem de finansal kurumlar tarafından teşvik edilmelidir. Ayrıca, eğitim kurumları açısından öğrencilerin finansal karar almalarını kolaylaştıracak ders müfredatları tasarlanabilir. Gelecekteki çalışmalar için finansal kararları etkileyebilecek farklı belirleyiciler analiz edilebilir. Örneğin kültürel etki, aile ve sosyal çevre etkisi gibi çeşitli değişkenler kullanılarak farklı örneklem grupları analiz edilebilir.

KAYNAKÇA

- Ackert, L.F., Church, B.K., & Deaves, R. (2003). Emotion and financial markets. *Economic Review Federal Reserve Bank of Atlanta*, 88(2), 33-41.
- Ada, Ş. (2017). Sağlık çalışanlarının kişisel finans ile ilgili tutum ve davranışları: Kahramanmaraş ilinde bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 14, 186-198.
- Agarwalla S. K., Barua S. K., Jacob J., & Varma J. R. (2015). Financial literacy among working young in urban India. *World Development*, 67, 101-109. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2014.10.004>
- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1977). Attitude-behavior relations: a theoretical analysis and review of empirical research. *Psychological Bulletin*, 84, 888-912.
- Akdağ, G., Saban, M., Uygurtürk, H., & Genç, M. (2019). Finansal tutum ve davranışın yatırım kararlarına etkisi: Bartın-Karabük-Zonguldak illerine yönelik bir araştırma. *BMIJ*, 7(5), 2669-2700.
- Aksu, G., Eser, M. T., & Güzeller, C. O. (2017). *Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile yapısal eşitlik modeli uygulamaları*. Detay Yayıncılık.
- Alkaya, A., & Yağlı, İ. (2015). Finansal okuryazarlık-f finansal bilgi, davranış ve tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF öğrencileri üzerine bir uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 585-599.
- Altınırnak-Gökbek, S. (2007). Finans etiği. *Öneri Dergisi*, 7(27), 159-164.
- Atkinson, A., & Messy, F. (2012). *Measuring Financial literacy: results of the OECD/international network on financial education (INFE) pilot study*, OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No. 15, OECD Publishing.
- Ay, M., & Ebdürzazade, S. (2021). Finansal okuryazarlık tutum ve davranışlarının değerlendirilmesine ilişkin bir çalışma: Selçuk üniversitesi İİBF örneği. *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-16.
- Aydin, A. E., & Akben Selcuk, E. (2019). An investigation of financial literacy, money ethics and time preferences among college students: A structural equation model. *International Journal of Bank Marketing*, 37(3), 880-890. <https://doi.org/10.1108/IJBM-05-2018-0120>

Finansal Kararları Etkileyen Faktörler: Meslek Yüksekokul Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

- Baber, H. Deepa, V., Elrehail, H., Poulin, M., & Mir, F.A. (2023). Self-directed learning motivational drivers of working professionals: confirmatory factor models. *Higher Education, Skills and Work-Based Learning*, 13(3), 625-642.
- Balleine, B. W. (2007). The neural basis of choice and decision-making. *Journal of Neuroscience*, 27(31), 8159-8160. <http://doi.org/10.1523/JNEUROSCI.1939-07.2007>
- Barberis, N. (2018). Richard Thaler and the rise of behavioral economics. *The Scandinavian Journal of Economics*, 120(3), 661-684. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3111475>
- Barış, S. (2016). Finansal okuryazarlık ve bütçeleme davranışı: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *TESAM Akademi Dergisi*, 3(2), 13-38.
- Bhushan P., & Medury Y. (2014). An empirical analysis of inter linkages between financial attitudes, financial behavior and financial knowledge of salaried individuals. *Indian Journal of Commerce and Management Studies*, 5(3), 58-64.
- Brüggen, E. C., Hogreve, J., Holmlund, M., Kabadayi, S., & Lofgren, M. (2017). Financial well-being: a conceptualization and research agenda. *Journal of Business Research*, 79, 228-237. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.03.013>
- Calamato, M. P. (2010). *Learning financial literacy in the family (Master's thesis)* [Yüksek lisans tezi, San Jose State University].
- Coşkun, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal davranış ve tutumlarının belirlenmesi: finansal okuryazarlık algıları üzerine bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 2257-2258.
- Charag, A.H., Fazili, A.I., & Bashir, I. (2020). Determinants of consumer's readiness to adopt Islamic banking in Kashmir. *Adoption of Islamic Banking*, 11(5), 1125-1154.
- Chen, H., & Volpe, R.P. (2002). Gender differences in personal financial literacy among college students. *Financial Services Review*, 11, 289-307.
- Çam, A.V., & Barut, A. (2015). Finansal okuryazarlık düzeyi ve davranışları: Gümüşhane üniversitesi önlisans öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Global Journal of Economics and Business Studies*. 4(7), 63-72.
- Çavuş, M. F., & Biçer, M. (2016). Finans yöneticilerinin karar verme davranışları üzerine karşılaştırmalı bir analiz. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5), 45-63.
- Çelikten, L. (2024). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin finansal tutum ve davranışları ile duygusal zekâları arasındaki ilişki: finansal okuryazarlığın duygusal yönü. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 190-213.
- Dayı, F., & Esmer, Y. (2021). Akademisyenlerin finansal tutum ve davranışlarının incelenmesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 16(61), 1-19.
- DeBondt, W., Forbes, W., Hamalainen, P., & Muradoglu, Y.G. (2010). What can behavioural finance teach us about finance? *Qualitative Research in Financial Markets*, 2(1), 29-36.
- De Bassa Scheresberg, C. (2013). Financial literacy and financial behavior among young adults: evidence and implications. *Numeracy*, 6(2), 1-21. <http://dx.doi.org/10.5038/1936-4660.6.2.5>
- Devi, A. (2016). Financial literacy among women: A sample study in the Kamrup district of Assam. *EPRA International Journal of Economic and Business Review*, 4(2), 144-147.
- Dowling, N., Tim, C., & Hoiles, L. (2009). Financial management practices and money attitudes as determinants of financial problems and dissatisfaction in young male australian workers. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 20(2), 5-13.

- Durmuş, B., Yurtkoru, E. S., & Çinko, M. (2018). *Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi*. İstanbul: Beta.
- Ergün, B., Şahin, A., & Ergin, E. (2014). Finansal okuryazarlık: işletme bölümü öğrencileri üzerine bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(34), 847-864.
- Evensky, A. I. F. (2018). How nobel laureate Richard Thaler's work impacts financial planning. *Journal of Financial Planning*, 31(1), 40-41.
- Furnham, A., & Kirkcaldy, B. D. (2000). Economic socialisation: German parents' perception and implementation of allowances to educate children. *European Psychologist*, 5(3), 202-215. <https://doi.org/10.1027/1016-9040.5.3.202>
- García Mata, O. (2021). The effect of financial literacy and gender on retirement planning among young adults. *International Journal of Bank Marketing*, 39(7), 1068-1090. <https://doi.org/10.1108/IJBM-10-2020-0518>
- Gök, B., & Coşkun, A. (2020). Z kuşağının finansal okuryazarlık eğilimlerinin incelenmesine ilişkin bir araştırma. *International Journal of Cultural and Social Studies*, 6(1), 356-366.
- Gutter, M., & Copur, Z. (2011). Financial behaviors and financial well-being of college students: evidence from a national survey. *Journal of Family and Economic Issues*, 32(4), 699-714. <https://doi.org/10.1007/s10834-011-9255-2>
- Güngör-Karyağdı, N. (2018). Finansal okuryazarlık ve farkındalığının belirlenmesine yönelik bitlis eren üniversitesi sbmyo öğrencileri üzerine bir uygulama. *İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 110-126.
- Gürbüz, S. (2019). *AMOS ile yapısal eşitlik modellemesi*. Ankara: Seçkin.
- Greninger, S. A., Hampton, V. L., Kitt, K. A., & Achacoso, J. A. (1996). Ratios and benchmarks for measuring the financial well-being of families and individuals. *Financial Services Review*, 5(1), 57-70. [https://doi.org/10.1016/S1057-0810\(96\)90027-X](https://doi.org/10.1016/S1057-0810(96)90027-X)
- Haque, A., & Zulfigar, M. (2016). Women's economic empowerment through financial literacy, financial attitude and financial wellbeing. *International Journal of Business and Social Science*, 7(3), 78-88.
- Hayes, A. F. (2018). Partial, conditional, and moderated mediation: quantification, inference, and interpretation. *Communication Monographs*, 85(1), 4-40.
- Herbert, S. (2000). Bounded rationality and social science. *Mind and Society*, 1(1), 25-39.
- Hoy, W.K., & Tarter, C.J. (2010). Swift and smart decision making: heuristics that work. *International Journal of Education Management*, 24(1), 351-358.
- Hung, A., Parker, A. M., & Yoong, J. (2009, 08 Şubat). *Defining and measuring financial literacy*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1498674
- Khurshid, M., Zahid, R. M. A., & Nisa, M. U. (2024). Factors affecting financial decisions of university students: evidence from Pakistan. *Managerial Finance*, 50(2), 297-312.
- Kaya, M., & Güneş, H. (2019). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlıkdüzeyleri analizi: bankacılık ve finans bölümü öğrencileri üzerine bir uygulama. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 295-305.
- Kavas, Y.B., & Kesibir, M. (2023). Finansal kararlar üzerinde finansal okuryazarlık, finansal risk ve zaman algısı etkisinin belirlenmesi hakkında literatür incelemesi. M. F. Yürük ve M. F. Buğan (Edt.), *Finansal Piyasaların Evrimi-III* (ss. 107-126). Özgür Yayınları.

Finansal Kararları Etkileyen Faktörler: Meslek Yüksekokul Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

- Kılıç, Y., Ata, H.A. ve Seyrek, İ. H. (2015). Finansal okuryazarlık: üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 66, 129-150.
- Kim, K. (2003). Money attitudes and personal finance of college students. *Journal of Consumption Culture*, 6(3), 33-50.
- Mammadov, M. (2023). *Finansal okuryazarlığın finansal davranışa etkisinde finansal tutumun aracılık rolünün incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi].
- Mitchell, T. R., & Mickel, A. (1999). The meaning of money: an individual difference perspective. *The Academy of Management Review*, 24(3), 568-578. <https://doi.org/10.2307/259143>
- Mudzingiri, C., Mwamba, J. W.M., & Keyse, J. N. (2018). Financial behaviour, confidence, risk preferences and financial literacy. *Cogent Economics and Finance*, 6, 1-25.
- Muñoz-Murillo, M., Álvarez-Franco, P. B., & Restrepo-Tobón, D. A. (2020). The role of cognitive abilities on financial literacy: New experimental evidence. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 84, <https://doi.org/10.1016/j.socec.2019.101482>
- Na-Nan, K., Roopleam, T., & Wongsuwan, N. (2019). Validation of a digital intelligence quotient questionnaire for employee of small and medium-sized Thai enterprises using exploratory and confirmatory factor analysis. *Kybernetes*, 49(5), 1465-1483.
- Nga, J.,K.H., & Yien, L.K. (2013). The influence of personality trait and demographics on financial decision making among Generation Y. *Young Consumers*, 14(3), 230-243.
- Nidar, S. R., & Bestari, S. (2012). Personal financial literacy among university students (case study at Padjadjaran university students, Bandung, Indonesia). *World Journal of Social Sciences*, 2(4), 162-171.
- Noor, U., Rabbani, S., & Dastgeer, G. (2023). Impact of job insecurity during COVID-19 on green entrepreneurial intention of Pakistani entrepreneurs: a moderated mediation model. *Kybernetes*, 52(11), 5687-5705. <https://doi.org/10.1108/K-11-2021-1097>
- Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD). (2013). *PISA 2012 assessment and analytical framework: mathematics, reading, science, problem solving and financial literacy*. Paris: OECD Publishing.
- Oseifuah, E., Gyekye, A., & Formadi, P. (2018). Financial literacy among undergraduate students: empirical evidence from Ghana. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 22(6), 1-16.
- Önem, H.B. (2021). Para sevgisi ve finansal okuryazarlık ilişkisi: Isparta uygulamalı bilimler üniversitesi öğrencileri üzerine bir uygulama. *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5), 44-56.
- Potrich, A. C. G., Vieira, K. M., & Silva, W. M. D. (2016). Development of financial literacy model for university students. *Management Research Review*, 39(3), 356-376. <https://doi.org/10.1108/MRR-06-2014-0143>
- Rahman, A. A., Asrarhighi, S., & Rahman, S.A. (2015). Consumers and Halal cosmetic products: knowledge, religiosity, attitude and intention. *Journal of Islamic Marketing*, 6(1), 148-163.
- Rai, K., Dua, S., & Yadav, M. (2019). Association of financial attitude, financial behaviour and financial knowledge towards financial literacy: a structural equation modelling approach. *FIIB Business Review*, 8(1), 51-60. <https://doi.org/10.1177/2319714519826651>

- Rauwerda, K., & De Graaf, F. J. (2021). Heuristics in financial decision-making: the selection of SME financing by advisers in an increasingly diverse market. *Management Decision*, 59(7), 1728-1749. <https://doi.org/10.1108/MD-09-2019-1269>
- Remund, D. L. (2010). Financial literacy explicated: the case for a clearer definition in an increasingly complex economy. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 276-295. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2010.01169.x>
- Sahi, S. K., & Dutta, V. K. (2015). Perceived attitudes towards sudden wealth: an exploratory study. *International Journal of Indian Culture and Business Management*, 11(2), 245-274. <https://doi.org/10.1504/IJICBM.2015.071309>
- Sahi, S. K. (2023). Understanding gender differences in money attitudes: biological and psychological gender perspective. *International Journal of Bank Marketing*, 41(3), 619-640. <https://doi.org/10.1108/IJBM-08-2022-0352>
- Sapra, S. G., & Zak, P. J. (2008, 12 Şubat). *Neurofinance: bridging psychology, neurology, and investor behavior, social science research network*. <http://doi.org/10.2139/ssrn.1323051>
- Sharma, P., & Roy, R. (2016). Looking beyond first-person effects (Fpes) in the Influence of scarcity appeals in advertising: a replication and extension of eisend (2008"). *Journal of Advertising*, 45(1), 78-84. <https://doi.org/10.1080/00913367.2015.1093438>
- Shockey, S. S. (2002). *Low-wealth adults financial literacy, money management behaviors, and associated factors, including critical thinking* [Doktora tezi, The Ohio State University].
- Soepding B.A., Munene J. C., & Dang, D.Y. (2021). Financial well-being of retirees community in Nigeria. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, <https://doi.org/10.1108/JEC-09-2020-0170>
- Sönmez, Y., & Kılıç, E. (2020). Finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: kastamonu üniversitesi örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi*, 10(2), 479-497.
- SPK. (2016, Haziran 2024). *2015 yılı ikinci Türkiye finansal okuryazarlık araştırması*. <http://spk.gov.tr/duyurugoster.aspx?aid=20151005&subid=0&ct=f&submenuheader=null>
- Sun, S., Goh, T., Fam, K.S., & Xue, Y. (2012). The influence of religion on Islamic mobile phone banking services adoption. *Journal of Islamic Marketing*, 3(1), 81-98.
- Şahin, M., & Barış, S. (2017). Finansal okuryazarlık ve tasarruf davranışları: kamu çalışanları üzerine bir inceleme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 7(2), 77-103.
- Tang, T. L. P. (1995). The development of a short money ethic scale: attitudes toward money and pay satisfaction revisited. *Personality and Individual Differences*, 19(6), 809-816. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(95\)00133-6](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(95)00133-6)
- Tang, T. L. P., & Gilbert, P. R. (1995). Attitudes toward money as related to intrinsic and extrinsic job satisfaction, stress, and work-related attitudes. *Personality and Individual Differences*, 19(3), 327-332. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(95\)00057-D](https://doi.org/10.1016/0191-8869(95)00057-D)
- Tang, T. L. P., Tang, D. S. H., & Luna-Arocas, R. (2005). Money profiles: the love of money, attitudes, and needs. *Personnel Review*, 34(5), 603-618. <https://doi.org/10.1108/00483480510612549>

Finansal Kararları Etkileyen Faktörler: Meslek Yüksekokul Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

- Temizel, F., & Bayram, F. (2011). Finansal okuryazarlık: anadolu üniversitesi iktisadi idari bilimler fakültesi öğrencilerine yönelik bir araştırma. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 73-86.
- Uygurtürk, H., & Fındık, M. (2022). Finansal tutum ve davranışların demografik faktörlere göre değerlendirilmesi: muhasebe meslek mensupları üzerine bir araştırma. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(13), 90-104.
- Ünal, S., & Düger, Y.S. (2011). Akademik personelin finansal gönenç hâli ile finansal davranış eğilimi arasındaki ilişkiye yönelik ampirik bir araştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(1), 213-226.
- Yıldırım-Özdemir, A. (2022). *Bilişsel ve duygusal eğilimlerin finansal karar verme süreçlerine etkisinin davranışsal finans açısından değerlendirilmesi: sağlık profesyonelleri üzerine bir uygulama* [Doktora tezi, Balıkesir Üniversitesi].
- Yılmaz, G., & Sevim, F. (2021). Sağlık yönetimi öğrencilerinin finansal davranış ve finansal tutum düzeylerinin belirlenmesi: KTÜ örneği. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 145-152.
- Yücel, S., & Çiftçi, N. (2018). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 143-161.
- Yüksel, A.E.B. (2015). Elektronik para, sanal para, bitcoin ve linden dolarına hukuki bir bakış. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 73(2), 173-220.
- Wang, C. L., & Ahmed, P. K. (2004). The development and validation of the organisational innovativeness construct using confirmatory factor analysis. *European Journal of Innovation Management*, 7(4), 303-313.
- Warsame, M.H., & Ileri, E.M. (2016). Does the theory of planned behaviour (TPB) matter in Sukuk investment decisions? *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 12, 93-100.
- Witt, U. (2004). Consumers financial decisions and the psychology of values. *Journal of Financial Service Professionals*, 58(6), 68-78.
- Wong, J. (2010). An analysis of money attitudes: their relationships and effects on personal needs, social identity and emotions. *Journal of Leadership, Accountability and Ethics*, 8(1), 57-64.

Tolga ERGÜN

Sayın Katılımcı,

Ekte size sunmuş olduğum anket formu, meslek yüksekokul öğrencilerinin finansal kararlarında etkili olan faktörleri tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Anket çalışması toplam 27 sorudan oluşmaktadır. Anketi doldururken vereceğiniz doğru ve samimi cevaplar kümülatif olarak değerlendirileceğinden kişisel bilgileriniz kesinlikle çalışmanın herhangi bir yerinde yer almayacak ve herhangi bir kişi veya kuruluş ile paylaşılmayacaktır.

Ankete katılımınız için şimdiden teşekkür ederim.

1. Cinsiyetiniz nedir?

Kadın [] Erkek []

2. Yaşınız? (Lütfen belirtiniz.).....

3. Bölümünüz

Bankacılık ve Sigortacılık []
Muhasebe ve Vergi []
Maliye []
İşletme Yönetimi []
Halkla İlişkiler ve Tanıtım []

4. Sınıfınız

Birinci Sınıf []
İkinci Sınıf []

5. Kişisel Bütçenizi hazırlıyor musunuz?

Evet [] Hayır []

6. Tasarruf yapıyor musunuz?

Evet [] Hayır []

7. Finansal planlama yapıyor musunuz?

Evet [] Hayır []

Finansal Kararları Etkileyen Faktörler: Meslek Yüksekokul Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

Aşağıdaki ifadeler ile ilgili düşüncelerinize <u>En Uygun</u> olan kutuyu işaretleyiniz.					
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Para Etiği					
1-Bütçemi çok iyi ayarlarım ve kullanırım.	[]	[]	[]	[]	[]
2-Paraya çok değer veririm.	[]	[]	[]	[]	[]
3-Para güç, onur ve saygı demektir.	[]	[]	[]	[]	[]
Finansal Tutum					
4-Para lüks satın alımlara yardımcı olur.	[]	[]	[]	[]	[]
5-Para değerli ve önemlidir.	[]	[]	[]	[]	[]
6-Para hayatımdaki önemli bir faktördür.	[]	[]	[]	[]	[]
7-Harcanan para, boşa harcanan paradır.	[]	[]	[]	[]	[]
8-Para işe yaramaz bir unsurdur.	[]	[]	[]	[]	[]
9-Para başarının ve güvenin bir sembolüdür.	[]	[]	[]	[]	[]
10-Para her şeyi satın alabilir.	[]	[]	[]	[]	[]
11-Para hayatımdaki en önemli araçtır.	[]	[]	[]	[]	[]
Finansal Okuryazarlık					
12-Yan taraftaki ifadelerden hangisi en likittir?	A. Vadesiz mevduat hesabındaki para B. Vadeli/Tasarruf hesabındaki para C. Araba D. Bilgisayar E. Fikrim yok				
13-Yan taraftaki ifadelere göre Likidite riski hangi yatırım türünde en yüksektir?	A. Emlak/gayrimenkul sektörü B. Yatırım fonu C. Tasarruf hesabı D. Hisse senedi E. Fikrim yok Lütfen arka sayfaya geçiniz →				

Tolga ERGÜN

<p>14-Uzun vadeli kredi alındığında, aylık ödeme;..... ve (Yan taraftaki bilgileri sırasıyla yerleştiriniz.)</p>	<p>A. Düşük ve faiz ödemesi yüksektir. B. Yüksek ve faiz ödemesi yüksektir. C. Düşük ve faiz ödemesi düşüktür. D. Yüksek ve faiz ödemesi düşüktür. E. Fikrim yok</p>				
<p>15-Yan taraftaki yatırım türlerinden hangisinde fiyat değişkenliği daha fazladır?</p>	<p>A. Vadeli Mevduat hesabı B. Tahvil C. Hisse senedi D. Vadesiz Mevduat hesabı E. Fikrim yok</p>				
<p>16-Yan taraftakilerden hangisi genel olarak harcamayla ilgili değildir.</p>	<p>A. Kredi kartı B. Mevduat hesabı C. Nakit D. Banka kartı E. Fikrim yok</p>				
<p>17-Faiz oranları artarsa Tahvil fiyatı ne olur?</p>	<p>A. Artar B. Azalır C. Değişmez D. Bilmiyorum E. Hiçbiri</p>				
<p>Finansal Karar</p>	<p>Kesimlikle Katılmıyorum</p>	<p>Katılmıyorum</p>	<p>Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum</p>	<p>Katılıyorum</p>	<p>Kesimlikle Katılıyorum</p>
<p>18-Para harcamayı, uzun süreli birikim yapmaktan daha tatmin edici bulurum.</p>	<p>[]</p>	<p>[]</p>	<p>[]</p>	<p>[]</p>	<p>[]</p>
<p>19-Banka kartınızı veya kredi kartınızı nasıl kullanıyorsunuz?</p>	<p>A. ATM'den nakit çekerek B. Banka kartım yok C. Kredi kartım yok D. Temassız ödeme yaparak E. Fikrim yok</p>				
<p>20-Bir araba satın almak isterseniz ödemeyi nasıl yaparsınız?</p>	<p>A. Kredi çekerek B. Birikimlerimle/tasarruflarımla C. Kredi kartı ile D. Başkalarından borç alarak E. Fikrim yok</p>				